

Klima- og miljødepartementet

Deres ref:

Vår ref: ØS

Dato: 21. desember 2016

Høringsuttalelse til Grønn konkurransekraft

Norsk Industri mener våre naturgitte fortrinn må brukes til økt verdiskaping og velferdsutvikling. Våre fornybare naturressurser er i en særstilling og vi må i fellesskap legge til rette for at disse blir et enda sterkere konkurransefortrinn i lavutslippssamfunnet. Rapporten "Grønn konkurransekraft" viser hvordan flere næringer kan bidra til dette. De næringene rapporten omtaler spesielt, er næringer vi innehar betydelig kompetanse på i Norge. Denne kompetansen, koblet sammen med bruken av fornybare ressurser må utvikles til konkurransefortrinn for norske industribedrifter og norsk næringsliv.

Prosessindustrien

På forespørsel fra Ekspertutvalget for grønn konkurransekraft, har Norsk Industri sammen med våre medlemsbedrifter utarbeidet Veikart for prosessindustrien. Veikartet har følgende visjon for 2050:

Vår visjon er at norsk prosessindustri skal øke verdiskapingen betydelig gjennom økt produksjon og utvikling av nye produkter. Samtidig skal klimagassene reduseres til null. Dette er mulig dersom vi lykkes med å utvikle og ta i bruk teknologiene beskrevet i veikartet. I lavutslippssamfunnet vil det være økt etterspørsel etter produkter med lite karbonavtrykk i produksjon og ved bruk. Det vil også være økt behov for produkter til produksjon og lagring av fornybar energi. Den norske prosessindustrien er godt posisjonert for dette, og bør derfor forbli verdensledende innen energi, klima og miljø.

Teknologiutvikling

I veikartet omtaler vi flere klimavennlige teknologier og nye produkter som er utviklet eller er under utvikling. En realisering av disse vil være avgjørende for at vi skal nå visjonen. Noen teknologier er lenger framme i utviklingsløpet enn andre, men felles for de fleste av teknologiutviklingsløpene er at de vil kreve en betydelig innsats og risikovilje fra bedriftene og deres eiere. Skal vi utløse disse store investeringene må Norge fremstå som et attraktivt vertsland for prosessindustri. En klar forutsetning for det er langsiktige og forutsigbare rammebetingelser, med en energipolitikk som legger til rette for å bruke fornybar kraft i

industriproduksjon til konkurransedyktige betingelser. Videre må det være et godt og effektivt virkemiddelapparat, med virkemidler som bidrar til risikoavlastning for de store investeringene som trengs for utvikling og implementering av nye teknologier.

Vi opplever at ekspertutvalget støtter hovedinnretningen i veikartet, og at flere av våre anbefalinger er tatt inn i rapporten. Vi vil likevel understreke betydningen av noen viktige elementer i rammebetingelsene og virkemidlene for prosessindustrien.

Energipolitikken

Norsk prosessindustri største fortrinn er at den er svært energieffektiv og benytter ren fornybar vannkraft som energikilde. Dette gjør den verdensledende innen klima og miljø. Det er et avgjørende premiss at industrien har tilgang på kraft til konkurransedyktige betingelser. Dette er bærebjelken for videre klimavennlig vekst i prosessindustrien. Norsk klima-, energi- og industripolitikk må derfor bygge opp under dette.

Norske myndigheter har allerede innført viktige virkemidler som er sentrale for å kunne ha en levedyktig og innovativ industriproduksjon i Norge, slik som fritak for el-avgift, fritak for el-sertifikatplikt samt CO₂-kompensasjonsordning. For at norsk industriproduksjon skal kunne opprettholdes og danne grunnlag for videre utvikling av teknologier som kan bidra i lavutslippssamfunnet, er det helt sentralt at disse virkemidlene videreføres og at handlingsrommet innenfor EUs retningslinjer for slike virkemidler utnyttes fullt ut. Videre må bedriftene stå overfor samme nettariff uavhengig av tilknytningsnivå i kraftnettet, på samme måte som kraftprodusentene. Investeringer i nye kraftoverføringer må være samfunnsøkonomisk lønnsomme. Eventuelt nye konsesjoner til utenlandskabler må gis under forutsetning av at utbygger tar all risiko og følgekostnader. Forbrukerne må ikke ta del i denne risikoen. I forbindelse med beregninger av prosjektenes samfunnsøkonomi må påvirkning på innenlandske næringer som følge av økt utvekslingskapasitet vurderes.

EU-ETS

Ekspertutvalget skriver i rapporten at fortsatt harmonisert regulering av industrien som i EØS er viktig. Norsk Industri slutter seg fullt ut til dette. Prosessindustrien i Norge er underlagt EUs klimavotesystem EU-ETS. Dette gir norske bedrifter de samme rammebetingelsene for regulering av klimagassutslipp som konkurrentene i Europa, og det gir også norsk prosessindustri sterke insentiver til å redusere sine CO₂-utslipp. Ytterligere krav om reduksjoner av klimagassutslipp ville medført økt risiko for karbonlekkasje fra norske bedrifter, og det er derfor helt sentralt at det ikke pålegges flere reguleringer. Ved gode rammebetingelser fra myndighetenes side, vil norske prosessindustribedrifter likevel kunne bidra ytterligere med utvikling og implementering av ny, utslippsreducerende teknologi.

Betydelige reduksjoner i klimagassutslipp fra prosessindustrien

Prosessindustrien har gjennomført betydelige investeringer i ny klimavennlig og energieffektiv teknologi. Dette har blant annet bidratt til at klimagassutslippene er redusert med i underkant av 40 prosent siden 1990, samtidig som produksjonen har økt med over 30 prosent. Veikartets visjon er blant annet basert på at vi mener det i lavutslippssamfunnet vil

være økt etterspørsel etter produkter med lavt karbonavtrykk og nye produkter som utvikles for det fremtidige markedet. Videre er det pekt på en lang rekke teknologier som kan bidra til å redusere eller eliminere klimagassutslippene fra prosessene. Ekspertutvalget gir sin støtte til de viktigste utviklingsveiene i veikartet.

Industrien er godt i gang med å utvikle og implementere teknologier som bidrar til denne utviklingen. Skal visjonen nås krever det likevel betydelige teknologigjennombrudd og store investeringer. Bedriftene bereder grunnen for dette. Myndighetene må bidra med risikoavlastning som fører til at den videre teknologiutviklingen kan foregå og implementeres i Norge.

Norge som vertsnasjon

På tross av høyt kostnadsnivå har mange industrikonsern valgt Norge for lokalisering av prosessindustri. Forutsigbare og langsiktige rammebetingelser, stabilitet, trepartssamarbeid, industriell og teknologisk kompetanse, satsing på FoU og risikoavlastning for langsiktig teknologiutvikling er, i tillegg til god krafttilgang, viktige faktorer for at Norge skal være en god vertsnasjon. I Veikart for prosessindustrien peker vi på mange konkrete rammebetingelser og virkemidler. De fleste er eksisterende ordninger som må bestå, styrkes eller justeres.

Dialog mellom myndighetene og industrien

Ekspertutvalget foreslår at myndighetene bør initiere en strategisk dialog med næringen om operasjonalisering av veikartets ambisjoner. Selv om Norsk Industri opplever at både industribedriftene og vi som interesseorganisasjon har god dialog med myndigheter, politiske miljøer og andre viktige beslutningstakere, hilser vi likevel en slik strategisk dialog velkommen. Prosess 21 kan være modell for et slikt strategisk samarbeid

Prosess21

Vi er svært positive til at det i rapporten foreslås å etablere et overordnet strategisk organ, Prosess 21, for å sikre en samordnet nasjonal teknologi,- forsknings- og kompetansestrategi for prosessindustrien. I Prosess21 kan myndighetene sammen med prosessindustrien, forsknings- og kompetansemiljøer og virkemiddelaktører samles om en nasjonal og langsiktig strategi for utviklingen frem mot lavutslippssamfunnet. Dette vil bli en viktig operasjonalisering av arbeidet med veikartet for prosessindustrien hvor målet er å kombinere vekst med reduserte utslipp.

Forskning og utvikling

En økt andel av de samlede forskningsmidlene må gå til å støtte oppunder anvendt og brukerstyrt forskning, der bedriftene og industrien må være driveren for en større del av forskningen. Forskningsrådets strategi om å løfte frem innovasjon og bærekraft gjenspeiles foreløpig ikke godt nok i BIA-programmet. Norsk Industri mener det må etableres et eget forskningsprogram for prosessindustrien i Norges Forskningsråd som retter seg tematisk både mot prosesser og produkter.

Pilotering

For mange formål er dagens støtteordninger til pilotering gode, men de er for snevre og/eller for små til at de dekker bredden i prosessindustriens behov. Det må derfor etableres ordninger som kan ta flere teknologiutviklingsprosjekt videre til piloteringsfasen. For prosessindustrien trengs det kraftfulle nok ordninger som også støtter opp under piloter som har som formål å utvikle nye prosesser, bruk av sidestrømmer i et sirkulærøkonomiperspektiv og nye produkter med lavt CO₂-utslipp ved bruk. Det må også vurderes om det kan etableres ordninger for støtte til drift av piloter. Norsk Industri er svært positive til katapultordningen som det foreslås bevilgning til i statsbudsjettet for 2017. En slik ordning kan også være relevant for prosessindustrien, men vil bare være et supplement til ordninger nevnt over.

CCS

I rapporten skriver ekspertutvalget at CCS vil være en nøkkelteknologi for å redusere utslippene fra norsk prosessindustri. Norsk Industri deler denne oppfatningen. Gassnovas mulighetsstudie er et viktig steg på veien mot fullskala karbonfangstanlegg ved industrianlegg i Norge. Industribedrifter som investerer i fullskala fangstanlegg for klimagasser må få risikoavlastning ved at det gis en betydelig støtte til investering og drift av slike anlegg. Teknologien er fortsatt kostbar og det er liten grunn til å tro at kvoteprisen alene skal kunne iverksette en storstilt implementering av karbonfangst, - lagring eller – anvendelse. Utover fangstanlegg må det etableres infrastruktur for transport og lagring av CO₂. Staten må ta et helhetlig ansvar for dette. Det forutsettes at denne infrastrukturen er på plass når fangstanleggene driftsettes. Norsk Industri legger til grunn at bevilgningen til FoU innen CCS holdes på et høyt nivå.

Finansiering

Investeringer i nye teknologi løsninger for prosessindustrien er store og krever betydelig tilgang på risikovillig kapital. Norsk Industri understreker derfor at investeringselskapet for lavutslippsteknologier som foreslås opprettet i statsbudsjettet for 2017 må gis et mandat som gjør at det kan investere og delta i finansieringen av store industrielle prosjekter med lange utviklingshorisonter. Eierkonstellasjoner og selskapsstrukturer må ikke være til hinder for dette.

Videre må det etableres en ordning for statsgarantier for låneforpliktelse til landbasert industri innenfor reglene i EØS-avtalen, eventuelt en låneforsterkningsordning som kombinert med andre virkemidler bidrar til at store investeringer blir realisert. Norsk Industri har på et tidligere tidspunkt overlevert en juridisk betenkning om saken til NFD.

Skogressursene

Skogressursene er også en av Norges naturgitte fornybare ressurser med potensial for økt verdiskaping samtidig som klimagassutslipp fra produksjon og bruk av produkter kan reduseres ved at et fornybart råstoff kan erstatte fossile råstoffer.

Ekspertutvalget skriver i rapporten at "Det vi vil ha mindre av skal skattes mer, det vi vil ha mer av skal skattes mindre." Her nevnes det at dette innebærer skatt og avgift på utslipp og bruk av naturressurser må øke. Norsk Industri mener uttak og bruk av fornybare biomasser i denne sammenhengen også må defineres som bærekraftig verdiskaping.

Ekspertutvalgets anbefaling om at forskningen må vris fra det fossile til det grønne må også inkludere forskning på nye produkter med lite karbonavtrykk ved bruk. Dette må også inkludere andre ordninger i virkemiddelapparatet.

Norsk Industri støtter forslag som stimulerer til økt avvirkning, mer effektiv skogdrift og stimulering av bruk av skogressursene.

Sirkulærøkonomien

Norsk Industri støtter en utvikling mot en mer ressurseffektiv og sirkulær økonomi. Dette vil redusere behovet for å utvinne jomfruelige råvarer og redusere de negative miljøkonsekvensene slik utvinning medfører. Prosessindustrien har i mange år vært en pådriver, men ikke minst et godt eksempel på hvordan man i praksis arbeider i sirkulærøkonomien. Denne rollen mener vi blir enda viktigere fremover. Det vil likevel være forbruk av ikke-fornybare ressurser. Industrien jobber kontinuerlig med mest mulig effektiv utnyttelse av disse, bruk av sidestrømmer og resirkulering der det er mulig. I Veikartet for prosessindustrien skriver Norsk Industri at det bør foretas en gjennomgang av dagens lovgivning for å tilpasse den til sirkulærøkonomien. I oppfølgingen av EU-Kommisjonens pakke for sirkulærøkonomi som ble lagt frem i 2015 kan det forventes fremtidige endringer blant annet i EUs avfallsregelverk, produkts- og kvalitetsstandarder, dokumentasjonsmetoder, veiledninger for grenseoppganger mellom biprodukter og avfall, osv. Dette påvirker industriens rammebetingelser. Det er da avgjørende at norske myndigheter og næringsliv samarbeider og deltar i relevante EU-prosesser.

I rapporten Grønn Konkurranseskraft anbefales følgende tiltak:

- Det må settes klare målsettinger for avfallsreduksjon og økt materialgjenvinning i Stortingsmeldingen om avfall og sirkulær økonomi som ventes våren 2017.
- Ved offentlige innkjøp skal levetid og resirkulerbarhet vektlegges spesielt.

Stortingsmeldingen om avfallspolitikk og sirkulærøkonomi

Norsk Industri har tidligere oversendt innspill til stortingsmeldingen om avfallspolitikk og sirkulærøkonomi. Våre innspill til departementets arbeid med en slik melding er vedlagt høringsuttalelsen. I forbindelse med revisjon av rammedirektivet for avfall og emballasjedirektivet har EU-kommisjonen foreslått ambisiøse mål for økt materialgjenvinning av avfall. Vi anbefaler at eventuelt nasjonale målsettinger for avfallsreduksjon og materialgjenvinning samordnes med kravene til materialgjenvinning som følger av nye EU-direktiver på avfallsområdet. I tillegg er det viktig å tilrettelegge for industrialisering av avfalls- og gjenvinningsbransjen, slik at håndtering av avfall kan skje på en stadig mer innovativ og ressurseffektiv måte. Det er naturlig å se for seg en utvikling mot

større og mer avanserte gjenvinningsanlegg med kapasitet til å konkurrere om avfall regionalt, nasjonalt og nordisk. Flere av arbeidsprosessene for å videreforedle avfall til nytt råstoff vil utføres maskinelt. Det er da nødvendig med forutsigbare rammebetingelser som gjør det attraktivt å investere i effektive gjenvinningsanlegg av en viss størrelse, og det er avgjørende at konkurransen foregår på like vilkår. Videre er åpne avfallsmarkeder, samt etterspørsel etter avfallsbasert råstoff sentrale forutsetninger.

Petroleumssektoren

Norsk Industri mener måten Norge har forvaltet olje- og gassressursene på, inkludert petroleumsbeskatningen, har vært et viktig bidrag til høy verdiskaping, en konkurransedyktig petroleumsindustri og tilført fellesskapet enorme verdier. Norsk Industri mener aktiviteten på og verdiskapingen fra norsk sokkel vil være høy i mange år fremover. Norsk Industri bidro gjennom Konkraftsamarbeidet til Veikart for norsk sokkel. Vi støtter opp om målene og tiltakene veikartet beskriver. Norsk Industri ser behovet for at produksjonen på norsk sokkel må bli mer klimaeffektiv og våre medlemmer som er leverandører til olje- og gassektoren vil bidra til dette gjennom teknologiutvikling og nye utbyggingsløsninger. Disse bedriftene er også helt avhengig av oppdrag og rammebetingelser for å fortsette innovasjon og kommersiell drift i lavutslippssamfunnet. Leverandørbedriftene til olje- og gassektoren vil være helt sentrale i lavutslippssamfunnet gjennom for eksempel leveranser av tjenester og løsninger knyttet til elektrifisering, hybrid, CCS, energieffektivisering, reduserte utslipp fra turbiner.

CCS i petroleumssektoren

Norsk Industri mener karbonfangst i et lengre perspektiv må spille en større rolle i petroleumssektoren enn hva ekspertutvalget ser ut til å anta. Gjennom erfaring fra å etablere fullstendige verdikjeder vil kostnadsnivået for CCS kunne bli konkurransedyktig. Dersom norske teknologimiljøer klarer å posisjonere seg kan de spille en viktig rolle i å implementere CCS i stor skala internasjonalt.

Statens som risikobærer

Norsk Industri merker seg at ekspertutvalget ber regjeringen vurdere hvordan et strengere klimaregime endrer risikoen knyttet til petroleumsvirksomheten og om hvordan statens høye risikobærende evne best benyttes. Norsk Industri deler synet på at staten har en høy risikobærende evne. Denne evnen til å ta risiko må også brukes til å utvikle næringer som vil ha en sterk posisjon i lavutslippssamfunnet. Om og eventuelt hvordan statens risiko innen petroleumssektoren skal endres, må være grunnlag for et betydelig utredningsarbeid for at samfunnet og politiske beslutningsmiljøer skal ha et tilfredsstillende beslutningsgrunnlag.

Sensitivitetsanalyser

Ekspertutvalget foreslår også at det skal stilles krav til om at det utarbeides sensitivitetsanalyser av etterspørsel og karbonpris i forbindelse med planer for utbygging og drift av nye felt. Norsk Industri mener lisensinnehaverne er de beste til å vurdere den

økonomiske risikoen en utbygging innebærer, også i et langsiktig perspektiv. I en slik vurdering legger vi til grunn at aktørene vurderer fremtidig inntjening og kostnadsbilde. Slik sett skiller ikke investeringer på sokkelen seg fra investeringer i fastlandsindustrien.

Prinsipper for politikktutforming og tverrgående anbefalinger

Ekspertutvalget foreslår noen tverrgående anbefalinger og prinsipper som de mener må legges til grunn for fremtidig politikktutforming. Vi kommenterer noen av disse.

Gode virkemidler for risikoavlastning er nødvendig

Norsk Industri deler prinsippet om at forurenser skal betale. Dette må likevel ikke være til hinder for gode samarbeidsløsninger mellom aktørene i industrien og myndighetene. Slikt samarbeid kan være eksisterende avtaleløsninger som for eksempel NO_x-avtalen og SO₂-avtalen, og det foreslåtte CO₂-fondet for næringstransport. Men ikke minst kan det være gode virkemidler som avlaster industriens risiko ved investeringer i klima- og energieffektiv teknologi, som for eksempel Klimateknologifondet og Miljøteknologiordningen.

Skatt på naturressurser

Ekspertutvalget skriver at skatt og avgift på utslipp og bruk av naturressurser må øke, samtidig som skatt og avgift på arbeidskraft og bærekraftig verdiskaping må reduseres. Prising av uønskede utslipp (avgifter) kan være et effektivt virkemiddel for å redusere klimagassutslipp og andre utslipp. Norsk Industri er opptatt av at avgiftene er målrettede og bidrar til reelle reduksjoner, og ikke alene har til hensikt å være en fiskal avgift. Norsk Industri er også opptatt av at ingen virksomheter blir pålagt doble virkemidler som for eksempel klimakvoter og CO₂-avgift samtidig, slik tilfellet er i dag for enkelte virksomheter. Vi minner om at norske eksportindustribedrifter konkurrerer i et globalt marked. Økt skatt på bruk av naturressurser vil gi industrien en konkurransemessig ulempe og gjøre Norge mindre attraktivt som vertsland for industriinvesteringer og nyetableringer.

Merke- og sertifiseringsordninger

At forbrukerne skal kunne ha tilstrekkelig informasjon til å velge grønt vil være viktig i et samfunn der forbrukerne stadig blir mer bevisst på hvor stort klimafotavtrykk deres forbruk setter. Kvalitetssikrede, riktige og objektive merke- og sertifiseringsordninger er en forutsetning for dette. Et dårlig eksempel i så måte er dagens ordning for opprinnelsesgarantier for fornybar kraft. Denne ordningen er i beste fall egnet til å vildelede forbrukerne og bør etter Norsk Industris mening avvikles i sin nåværende form. Dersom det er interesse for det kan vi gi utfyllende informasjon om dette.

Virkemiddelapparatet

Norsk Industri støtter prinsippet om at grønn konkurransekraft må skapes gjennom velfungerende markeder. Vi støtter også ekspertutvalgets vurdering om at behovet for en forsert utvikling tilsier at en rekke virkemidler må tas i bruk i en overgangsfase. Utvalget peker også på at virkemiddelaktørene må samarbeide bedre og strekke seg langt for å støtte opp under felles mål. Norsk Industri mener også det er behov for en bedre

samordning av virkemiddelapparatet. En one-stop-shop som ekspertutvalget viser til kan være en mulighet, men en slik løsning er ikke en god ide dersom det blir et unødvendig ekstra ledd på veien i møte med virkemiddelapparatet. Vi er også opptatt av at virkemiddelapparatet har rammer og retningslinjer til å utvise så stor fleksibilitet som mulig. Virkemidlene må ikke være statiske, men dynamiske og tilpasse seg politiske mål og industrien behov innenfor de rammene statsstøtteregulverket til enhver tid setter. Norsk Industri deler også ekspertutvalgets vurdering om at tildelinger til forskning ikke bare baseres på publiseringspoeng og siteringer, men at også andre hensyn som verdiskapingseffekter, samfunnsutfordringer, og samfunns- og næringslivets interesser må vektlegges.

Offentlige innkjøp

Offentlig sektor står årlig for anskaffelser for 4 - 500 milliarder kroner. Dette utgjør en enorm innkjøpsmakt. Ved å stille strenge klima- og miljøkrav, krav til innovative løsninger mm. vil det offentlige spille en viktig rolle i å skape markeder for nye produkter og tjenester for norske leverandører. Dette kan i neste omgang bidra til å gi norske teknologi og tjenesteleverandører forsprang i det globale markedet der forespørselen etter mer klima- og miljøvennlig produkter med stor sikkerhet antas å øke sterkt. Norsk Industri støtter derfor ekspertutvalgets vurderinger om at miljø vektlegges ved offentlige innkjøp. Vi er positive til Nærings- og fiskeridepartementets forslag om å innføre en ny forskriftsbestemmelse om miljø i anskaffelsesforskriftene. Dette vil innebære at oppdragsgiver skal legge vekt på å minimere miljøbelastningen ved sine anskaffelser ved å stille miljøkrav/-kriterier i anskaffelsesprosessen der det er relevant og knyttet til leveransen. Der miljø brukes som tildelingskriterium, bør det minimum vektas 30 %. Hvilke konkrete bærekraftsaspekter som vektlegges i en konkret anskaffelse vil naturlig avhenge av anskaffelsen og i stor grad være opp til et innkjøpsfaglig skjønn. Men Norsk Industri deler utvalgets synspunkt om at levetid, resirkulerbarhet, ressurseffektivitet, og evt. andre hensyn som bidrar til en sirkulær økonomi er aspekter som bør vektlegges ved offentlige anskaffelser, der dette er relevant.

Med vennlig hilsen

Norsk Industri

Stein Lier-Hansen

Kopi til: Nærings- og fiskeridepartementet
Olje- og energidepartementet

Vedlegg: Norsk Industris innspill til Industrimeldingen
Norsk Industris innspill til stortingsmeldingen om sirkulærøkonomi og avfall

Klima- og miljødepartementet
Postboks 8013 Dep
0030 Oslo

Att.: Statsråd Vidar Helgesen

Deres ref:

Vår ref: gg

Dato: 11.03.2016

Innspill til St. melding om avfallspolitikk og sirkulær økonomi

Vi viser til møte av 22.01.2016 og sender som avtalt innledende innspill til departementets arbeid med å utarbeide en St. melding om avfallspolitikk og sirkulær økonomi.

EUs sirkulærøkonomi-pakke

EU-kommisjonen la frem en "pakke for sirkulær økonomi" 2. desember 2015. En sirkulær økonomi innebærer bl.a. utnyttelse av biprodukter fra industrien til nytt råstoff, mer ressurseffektive produksjonsprosesser, økt ressursutnyttelse av avfall, samt utvikling av produkter som enkelt kan oppgraderes, brukes på nytt og, til slutt, resirkuleres. EUs sirkulære økonomi omhandler industripolitikk, produktutvikling, bygningspolitikk, avfalls- og gjenvinningspolitikk, forskning, osv. Norsk Industri mener at bredden i EUs pakke må være referansepunktet for hvordan vi tilnærmer oss dette videre nasjonalt. Det europeiske perspektivet må ligge til grunn for nasjonal politikk. Videre er det viktig at en evt. melding om avfall og sirkulærøkonomi samordnes med regjeringens kommende industrimelding og bioøkonomistrategi. Satsning på økt ressurseffektivitet og utnyttelse av avfallsråstoff er relevant for industrimeldingen. Utnyttelse av biomasse og utsortering av våtorganisk avfall til produksjon av biogass og gjødselvarer bør inngå som en del av bioøkonomistrategien.

Muligheter for Norsk Industri

Norsk industri er konkurranseutsatt, og driver sin virksomhet i et internasjonalt marked. Innovasjon og høy ressurseffektivitet er blant industriens konkurransefortrinn. Flere av EU-kommisjonens forslag tar sikte på å stimulere til enda bedre ressursutnyttelse. Dette gir muligheter for norske industribedrifter. For eksempel er det slik at det tradisjonelt er en sammenheng mellom avfall og økonomisk vekst. Økt forbruk gir økte avfallsmengder. Unntaket er norsk landbasert industri, der økonomisk vekst de siste årene er forbundet med reduserte avfallsmengder. Utviklingen kan forklares ved at stadig mer av industriens biprodukter blir utnyttet til nytt råstoff, istedenfor å betraktes som avfall. Innovasjon som bidrar til reduserte avfallsmengder vil altså vanligvis gi økonomisk vekst. Tilsvarende vil bruk av råvarer som stammer fra gjenvinning av avfall, gi både miljømessige og bedriftsøkonomiske gevinster. Dette har sammenheng med at industrien bruker færre ressurser og mindre energi ved bruk av avfallsråstoff enn ved bruk av jomfruelige råvarer.

EUs initiativ om sirkulær økonomi vil gi større muligheter til å markedsføre produkter og tjenester som bærekraftige og miljøvennlige overfor kunder som vektlegger dette. Videre kan vektlegging av miljøkrav ved offentlige anskaffelser gi økte markedsandeler og vekst for norske industribedrifter, som ofte vil kunne vise til lavt økologisk fotavtrykk for sine produkter.

Forslag til tema som bør drøftes i en St. melding

Store deler av avfallspolitikken fungerer godt. En melding bør slå fast at regjeringens mål er økt ressursutnyttelse av avfall på en samfunnsøkonomisk effektiv måte. Dette krever en markedsbasert tilnærming og konkurranse på like vilkår. Aktuelle tema som bør drøftes er:

- Avfall som en ressurs med økonomisk verdi og viktigheten av åpne markeder.
- Avfallspolitikken grenseflate mot konkurransepolitikken, herunder samordning av rammevilkårene til kommunale og private bedrifter, som konkurrerer i samme marked.
- Krav til utsortering av resirkulerbart avfall, før energiutnyttelse av restavfall.
- Sporbarhet, tilsyn og kontroll.

Økt bruk av biprodukter og avfall som nytt råstoff gir industrien økt konkurransekraft. Satsing på næringslivsrettet forskning, innovasjon og (økonomiske) incentiver til bruk av sekundære råmaterialer i ny produksjon er viktige elementer i en sirkulær økonomi. Det samme gjelder avfallsreduksjon i industrien og forebygging av matsvinn i matvareindustri.

For ferdigvareindustri, produsenter og importører vil det være av stor betydning at Norge tilpasser seg europeiske rammevilkår, f.eks. mht. nye krav til dokumentasjon av produkttegenskaper som holdbarhet, og resirkulerbarhet, ombrukbarhet. Det vil være riktig å støtte opp om frivillige initiativer fra industrien og utvikling av harmoniserte europeiske standarder, som er en forutsetning for å kunne dokumentere slike produkttegenskaper.

På alle disse områdene legger europeisk regelverk sterke føringer på norsk politikk. Det er viktig at norske myndigheter og næringsliv samarbeider og deltar i relevante EU-prosesser.

Nødvendige rammebetingelser

Blant norske industribedrifters konkurransefortrinn er fornybar elektrisk kraft og tilgang på rikelig med ferskvann og kystvann. Et annet eksempel er god ressursutnyttelse av avfall og biprodukter. Avfall som tidligere gikk til deponi bearbeides til nytt industrielt råstoff eller brensel. Våre naturgitte fordeler gir både lave miljøbelastninger ved industriproduksjon og avfallshåndtering, samt styrket konkurransekraft. For norsk industri, som konkurrerer på globale markeder, er det avgjørende at slike naturgitte konkurransefortrinn bevares.

Norsk Industri støtter utviklingen mot stadig mer bærekraftige, holdbare, resirkulerbare og ombrukbare produkter. Miljøvennlig forbruk og produktvalg er en viktig driver for en fremtidig sirkulær økonomi. I første rekke vil det være de store innkjøperne som driver

utviklingen mot at miljøvennlige og innovative produkter vinner frem i markedet. Bruk av miljøkrav ved offentlige anskaffelser er et godt verktøy for å nå politiske mål. Stortinget har fattet et anmodningsvedtak om at miljø skal vektlegges minst 30 % ved offentlige innkjøp.

For tiden pågår pilotstudier i EU som skal brukes til å harmonisere hvordan ulike produkters miljøprestasjon dokumenteres, såkalte Product Environmental Footprint Category Rules (PEFCR). For industrien er det viktig at metodikken som utvikles åpner for at reelle data for miljøpåvirkning kan benyttes, og ikke kun europeiske gjennomsnittsdata. Bruk av gjennomsnittsverdier kan vise seg lite dekkende for en gitt produksjon eller produkt og gi et uriktig bilde av reell miljøpåvirkning. Dette kan igjen føre til at norske industribedrifter urettmessig opplever dårligere markedsadgang for sine produkter. Norske myndigheter må, i samarbeid med industrien, følge denne utviklingen slik at metodikken som utarbeides gir tilstrekkelig rom for fleksibilitet, nasjonale tilpasninger og tar høyde for naturgitte forhold.

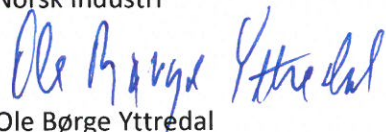
Mht. ressursutnyttelse av avfall har Klima- og miljødepartementet bedt Miljødirektoratet utrede kostnadseffektive virkemidler for å fremme utsortering av avfall til resirkulering. Dette er positivt og i tråd med Kommisjonens meddelelser ifm. sirkulær økonomipakken, der det heter at resirkulerbare materialer skal sorteres ut før restavfall utnyttes til energiformål. EU-kommisjonen vil harmonisere og klargjøre regelverket som gir kriterier og grenseoppganger mellom hva som skal klassifiseres som bi-produkt, avfall og avfallsfasens opphør (end of waste). Dette er bra, og etterspurt av industribedrifter både i EU og Norge.

For øvrig foreligger det flere ulike rapporter og initiativer som kan være relevante for departementets videre arbeid med den sirkulære økonomien. Eksempler på dette er nordiske konkurransemyndighetenes felles rapport om avfalls- og gjenvinningsbransjen, og kommende NOU fra regjeringens utvalg for grønn konkurransekraft. I forbindelse med oppfølging av Grønn Skattekommisjons NOU vil det også kunne være naturlig å vurdere økonomiske incentiver som kan stimulere til stadig bedre og mer effektiv ressursutnyttelse.

Norsk Industri ønsker lykke til med arbeidet. Vi ser frem til god dialog med departementet underveis og vil komme tilbake med mer detaljerte innspill lenger ut i prosessen.

Med vennlig hilsen

Norsk Industri

Ole Børge Yttrødal

Direktør Energi- og Miljøavdelingen.

Kopi: Nærings- og fiskeridepartementet, Postboks 8090. Dep 0032 Oslo

Vedlegg - eksempler på "sirkulære forretningsmodeller" i industrien

- **Borregaard** har utviklet seg fra en tradisjonell treforedlingsbedrift til ett av verdens mest avanserte bioraffineri som har svært høy utnyttelsesgrad på tømmeret. Ved bruk av naturlige, fornybare, bærekraftige råmaterialer produserer Borregaard avanserte og miljøvennlige biokjemikalier og biomaterialer som kan erstatte oljebaserte produkter.
- **NCE Eide** ble etablert som en klyngeorganisasjon for prosessindustribedrifter i Agder i 2007, da med navnet Eyde-nettverket. Kjernemedlemmene er prosessindustribedrifter som produserer spesialiserte materialer og kjemikalier til verdensmarkedet. Disse bedriftene eksporterer ca. 90 % av produksjonen, og driver FoU-virksomhet for ca. 270 millioner kroner årlig. Bedriftene i NCE Eide skal bedre sin konkurransekraft gjennom prosjekter som gir økt ressurseffektivitet. Et mål for bedriftene i nettverket er å unngå avfall til sluttbehandling og jobbe for at biprodukter kan utnyttes som nytt råstoff.
- **Norsk Hydro** er blant verdens ledende aluminiumprodusenter. I 2016 ble det fattet en formell investeringsbeslutning om å utvikle et fullskala pilotanlegg på Karmøy for å utvikle verdens mest energieffektive aluminiumsproduksjon. Norsk Hydro utnytter metallavfall til erstatning for ny råvare og bidrar således til den sirkulære økonomien.
- **Celsa Armeringsstål** er lokalisert i Mo i Rana, og er den ledende produsenten av armeringsstål i Norden. Produksjonen er basert på jernskrap og Celsa Armeringsstål er slik sett Norges største gjenvinningselskap. Kombinasjon av tunge investeringer i beste tilgjengelige renseteknologi, utnyttelse av gjenvunnet råstoff, og vannkraft som den grunnleggende energikilden, gir Celsa Armeringsstål en svært god miljøprofil.
- I **Mo Industripark** utnyttes overskuddsenergi fra en bedrift som en ressurs hos nabobedriftene. Rana-industrien gjenvinner og utveksler mer enn 450 GWh energi i et normalår, dvs. cirka en fjerdedel av el-energiinnsatsen. Produksjonen av fjernvarme i Mo i Rana er også basert på overskuddsenergi fra prosessbedriftene. I tillegg jobber bedriftene sammen om utnyttelse av biprodukter til råstoff og å unngå avfall til deponi.
- **Jotun** deltar som eneste norske industribedrift aktivt i EUs pilotarbeid med å utvikle regler for dokumentasjon av miljøprestasjon for ulike produkter. For Jotun er det blant annet viktig at aspekter som malingens holdbarhet, bruk av norsk fornybar kraft og god ressursutnyttelse av avfall premieres ved angivelse av malingens miljøegenskaper.
- **Norsk Gjenvinning** er landets største avfalls- og gjenvinningsbedrift. I 2013 inngikk bedriften et samarbeid med **Glava** om drift av en industriell behandlingslinje for glassgjenvinning lokalisert på Øra. Glassfraksjonene blir forbehandlet og knust før glasset brukes som råvare i Glavas produksjon av nytt isolasjonsmateriale. Råvarene fra Norsk Gjenvinning tilsvarer cirka en tredjedel av Glavas glassbehov, og erstatter import av glass og forbruk av jomfruelige råvarer som sand, dolomitt, kalk og soda.
- Industribedrifter som **Bergene Holm**, **Norske Skog** og **Franzefoss Miljøkalk** har deltatt i FoU-prosjektet Askeverdi, med mål å utnytte treaske fra biobrenselanlegg som gjødsel. Bunnaske har generelt høyt innhold av næringsstoffer, lave konsentrasjoner av tungmetaller, lite uforbrent organisk karbon og en høy pH-verdi. Anvendelse av slik treaske i f.eks. grøntarealer og jordbruksarealer vil kunne gi bedre ressursutnyttelse.

Klima- og miljødepartementet
Postboks 8013 Dep
0030 Oslo

Att.: Statsråd Vidar Helgesen

Deres ref:

Vår ref: gg

Dato: 01.11.2016

Utfyllende innspill til St. melding om avfallspolitikk og sirkulær økonomi

Vi viser til Klima- og miljødepartementets innspillsmøte mht. St. melding om avfallspolitikk og sirkulær økonomi 13 september, samt invitasjon til å sende innspill til departementets arbeid. Norsk Industri oversendte innledende innspill til meldingen 11. mars 2016 (vedlagt).

Vi ønsker å supplere disse innspillene med noen betraktninger rundt Norges arbeid inn mot regelverksutviklingen i EU. I tillegg vedlegges vårt veikart for industrialisering av avfalls- og gjenvinningsbransjen.

EUs sirkulærøkonomi-pakke

EU-kommisjonen la frem en "pakke for sirkulær økonomi" 2. desember 2015. EUs sirkulære økonomi omhandler industripolitikk, produktutvikling, bygningspolitikk, avfalls- og gjenvinningspolitikk, forskning, osv. Slik vi forstår departementet vil bredden i EUs pakke være referansepunktet for Stortingsmeldingen. Vi mener dette er en helt riktig tilnærming.

Vi viser til vårt brev av 11. mars 2016 for Norsk Industris forslag til prioriteringer.

Nødvendigheten av å delta i EU-prosesser

Europeisk regelverk legger stadig sterke føringer på norsk ressurs- og miljøpolitikk. Mht. EUs sirkulære økonomi kan det forventes endringer bl.a. i EUs avfallsregelverk, produkts- og kvalitetsstandarder, dokumentasjonsmetoder, veiledninger mht. grenseoppganger mellom biprodukter og avfall, osv. Dette påvirker industriens rammebetingelser. Det er avgjørende at norske myndigheter og næringsliv samarbeider og deltar i slike relevante EU-prosesser.

St. meldingen bør nedfelle forventninger, prinsipper og eksempler mht. hvordan myndighetene og industrien kan samarbeide for å få gjennomslag for norske interesser i EU. Norske myndigheters prioriteringer og arbeid inn mot EU-systemet bør beskrives, både på politisk nivå og mht. embetsverkets deltagelse i Kommissjonens ekspertgrupper (TAC, etc.)

Ett eksempel er utarbeidelse av BREF-dokumenter iht. EUs industriutslippsdirektiv (IED). Vår erfaring er at godt samarbeid mellom Miljødirektoratet og Norsk Industri er avgjørende for å ivareta norske interesser på en god måte i disse prosessene. Et annet eksempel er bruk av

Miljødirektoratets kontaktforum for avfall som strategisk arena for å belyse konsekvenser av nye europeiske avfallsdirektiver. Et tredje eksempel er utvikling av harmonisert metodikk for å angi EU-landenes utvikling mht. ressurseffektivitet og mht. hvordan ulike produsers miljøprestasjon skal angis. Norske myndigheter må, i samarbeid med industrien, arbeide for at metodikken gir rom for fleksibilitet, nasjonale tilpasninger og tar høyde for naturgitte forhold. Reelle data for miljøpåvirkning må kunne benyttes, og ikke kun europeiske gjennomsnittsdata. Vedlagt er Norsk Industris posisjonsnotat vedr. økologiske fotavtrykk.

Industrialisering av avfalls- og gjenvinningsbransjen

Industrialisering av gjenvinningsbransjen innebærer at håndtering av avfall kan skje på en stadig mer innovativ og ressurseffektiv måte. Det er naturlig å se for seg en utvikling mot større og mer avanserte gjenvinningsanlegg med kapasitet til å konkurrere om avfall regionalt, nasjonalt og nordisk. Flere av arbeidsprosessene for å videreføre avfall til nytt råstoff vil utføres maskinelt. Det er da nødvendig med rammebetingelser som gjør det attraktivt å investere i effektive gjenvinningsanlegg av en viss størrelse. Det er behov for forutsigbarhet og det er avgjørende at konkurransen foregår på like vilkår. Videre er åpne avfallsmarkeder, samt etterspørsel etter avfallsråstoff sentrale forutsetninger.

St. meldingen bør beskrive forutsetninger og virkemidler for å få til en industriell utvikling av avfalls- og gjenvinningsbransjen. Følgende virkemidler er da nødvendige:

Bransjespesifikke virkemidler:

- Forskriftskrav til utsortering av avfall til materialgjenvinning.
- Standardisering av kvalitetskrav til avfallsråstoff.

Generelle virkemidler:

- Avvikling av kommunale bedrifters konkurransefordeler.
- Vektlegging av miljøkriterier ved offentlige anskaffelser.
- God tilgang på næringsareal til industrivirksomhet.
- Økt satsning på næringsrettet FoU.

Med vennlig hilsen

Norsk Industri

Ole Børge Yttredal

Direktør Energi- og Miljøavdelingen.

Vedlegg:

- Brev fra Norsk Industri av 11/03-2016.
- Norsk Industris presentasjon fra innspillsmøte 13/09-2016
- Norsk Industris veikart for industrialisering av gjenvinningsbransjen.
- Norsk Industris posisjonsnotat vedr. økologiske fotavtrykk.

Nærings- og fiskeridepartementet
Postboks 8090 Dep
0032 Oslo

Dato

04.11.2016

Industriens klimaveikart – innspill til Nærings- fiskeridepartementets arbeid med industrimeldingen

Norsk Industri har store forventninger til industrimeldingen som er varslet fremlagt på nyåret. Nærings- og fiskeridepartementet er godt kjent med Veikartet for prosessindustrien som vi la frem i vår. Veikartet var vårt innspill til ekspertutvalget for grønn konkurransekraft som leverte sin rapport til regjeringen den 28. oktober. Ekspertutvalget støtter hovedinnretningen i veikartet og flere av våre anbefalinger er tatt inn i rapporten. Vi håper prosessindustrien også gis en bred omtale i industrimeldingen. I det følgende fremhever vi noen av temaene som er omtalt i veikartet og som vi håper industrimeldingen vil adressere.

Energipolitikken

Industrimeldingen må gi et klart politisk signal om at mer av de norske fornybare kraftressursene bør brukes til økt industriproduksjon. Konkurransedyktige betingelser forutsetter forutsigbarhet og langsiktig krafttilgang

Norsk prosessindustriens største fortrinn er at den er svært energieffektiv og benytter ren fornybar vannkraft som energikilde. Dette gjør den verdensledende innen klima og miljø. Det vedlagte Veikartet for prosessindustrien viser mulighetene for nullutslipp av klimagasser samtidig som vi får økt verdiskaping. Det avgjørende premisset for at dette skal være mulig er at industrien har tilgang på kraft til konkurransedyktige betingelser. Dette er bærebjelken for videre klimavennlig vekst i prosessindustrien. Norsk klima-, energi- og industripolitikk må derfor bygge opp under dette.

Vi legger til grunn at det ikke stilles spørsmål ved fritaket for el-avgift og sertifikatplikt, og at CO₂-kompensasjonsordningen opprettholdes og videreføres etter 2020. Videre må bedriftene stå overfor samme nettariiff uavhengig av tilknytningsnivå i kraftnettet, på samme måte som kraftprodusentene. Investeringer i nye kraftoverføringer må være samfunnsøkonomiske. Eventuelt nye konsesjoner til utenlandskabler må gis under forutsetning av at utbygger tar all risiko og følgekostnader. Forbrukerne må ikke ta del i denne risikoen. I beregningene av prosjektenes samfunnsøkonomi må alternativ bruk av kraften, for eksempel som ressurs til produksjon av metaller og materialer, inngå.

Utslippsreduksjoner og teknologiutvikling

Prosessindustrien har gjennomført betydelige investeringer i ny klimavennlig og energieffektiv teknologi. Dette har mellom annet bidratt til at klimagassutslippene er redusert med i underkant av 40 prosent siden 1990, samtidig som produksjonen har økt. Veikartet for prosessindustrien beskriver en visjon om betydelig økt verdiskaping og nullutslipp av klimagasser i 2050. Dette er blant annet basert på at vi mener det i

lavutslippssamfunnet vil være økt etterspørsel i markedet etter produktene vi alt produserer og for nye som utvikles for det fremtidige markedet. Videre er det pekt på en lang rekke teknologier som kan bidra til å redusere eller eliminere klimagassutslippene fra prosessene.

Ekspertutvalget for grønn konkurransekraft, som nylig overleverte sin rapport, gir sin støtte til de viktigste utviklingsveiene i veikartet. Industrien er godt i gang med å utvikle og implementere teknologier som bidrar til denne utviklingen. Skal visjonen nås krever det betydelig teknologigjennombrudd og store investeringer. Bedriftene bereder grunnen for dette. Myndighetene må bidra med risikoavlastning som fører til at den videre teknologiutviklingen kan foregå og implementeres i Norge.

På tross av høyt kostnadsnivå har mange industrikonsern valgt Norge for lokalisering av prosessindustri. Forutsigbare og langsiktige rammebetingelser, stabilitet, trepartssamarbeid, industriell og teknologisk kompetanse, satsing på FoU og risikoavlastning for langsiktig teknologiutvikling er, i tillegg til god krafttilgang, viktige faktorer for at Norge skal være en god vertsnasjon. I Veikart for prosessindustrien peker vi på mange konkrete rammebetingelser og virkemidler. De fleste er eksisterende ordninger som må bestå, styrkes eller justeres.

Prosess 21

Det bør etableres et overordnet strategisk organ tilsvarende OG21 og Energi21 for å sikre en samordnet nasjonal teknologi-, forsknings- og kompetansestrategi for prosessindustrien. I Prosess21 skal myndighetene sammen med prosessindustrien, forsknings- og kompetansemiljøer og virkemiddelaktører samles om en nasjonal og langsiktig strategi for utviklingen frem mot lavutslippssamfunnet. Utvalget for grønn konkurransekraft støtter forslaget.

Forskning og utvikling

En økt andel av de samlede forskningsmidlene må gå til å støtte oppunder anvendt og brukerstyrt forskning og bedriftene og industrien må være driveren for en større del av forskningen. Forskningsrådets strategi om å løfte frem innovasjon og bærekraft gjenspeiles foreløpig ikke godt nok i BIA-programmet. Norsk Industri mener det må etableres et eget forskningsprogram for prosessindustrien i Norges Forskningsråd som retter seg tematisk både mot prosesser og produkter.

Pilotering

For mange formål er dagens støtteordninger til pilotering gode, men er for snevre og/eller for små til at de dekker bredden i prosessindustriens behov. Det må derfor etableres ordninger som kan ta flere teknologiutviklingsprosjekt videre til piloteringsfasen. For prosessindustrien trengs det kraftfulle nok ordninger som også støtter opp under piloter som har som formål å utvikle nye prosesser, bruk av sidestrømmer i et sirkulærøkonomiperspektiv og nye produkter med lavt CO₂-utslipp ved bruk.

Norsk Industri er svært positive til katapultordningen som det foreslås bevilgning til i statsbudsjettet for 2017. En slik ordning kan også være relevant for prosessindustrien. Det må også vurderes om det kan etableres ordninger for støtte til drift av piloter.

CCS og CCU

Gassnovas mulighetsstudie er et viktig steg på veien mot fullskala karbonfangstanelgg ved industrianlegg i Norge. Industribedrifter som investerer i fullskala fangstanlegg for klimagasser må få risikoavlastning ved at det gis en betydelig støtte til investering og drifta av slike anlegg. Teknologien er fortsatt kostbar og det er liten grunn til å tro at

kvoteprisen alene skal kunne iverksette en storstilt implementering av karbonfangst, -lagring eller -anvendelse. Utover fangstanlegg må det etableres infrastruktur for transport og lagring av CO₂. Staten må ta et helhetlig ansvar for dette. 'Det forutsettes at denne infrastrukturen er på plass når fangstanleggene idriftsettes. Norsk Industri legger til grunn at bevilgningen til FoU innen CCS holdes på et høyt nivå. Utvalget for grønn konkurransekraft understreker at CCS er et avgjørende premiss som må på plass mot en lavutslippsløsning.

Finansiering

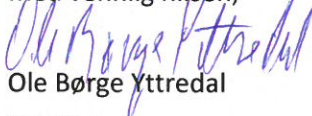
Investeringer i prosessindustrien er store og krever betydelig tilgang på risikovillig kapital. Investeringselskapet for lavutslippsteknologier som foreslås opprettet i statsbudsjettet for 2017 må gis et mandat som gjør at det kan investere og delta i finansieringen av store industrielle prosjekter med lange utviklingshorisonter. Eierkonstellasjoner og selskapsstrukturer må ikke være til hinder for dette. Utover dette selskapet må det etableres en ordning for statsgarantier for låneforpliktelser til landbasert industri innenfor reglene i EØS-avtalen, eventuelt en låneforsterkningsordning som kombinert med andre virkemidler bidrar til at store investeringer blir realisert. Norsk Industri har på et tidligere tidspunkt overlevert en juridisk betenkning om saken til NFD.

Tredjepartsadgang i distribusjonsanlegg for LNG

I veikartet er økt bruk av biogass et av virkemidlene for å redusere klimagassutslippene fra industrien. Vi mener det er nødvendig å øke bruken av LNG som erstatning for andre fossile brenslers inntil tilgangen på biogass er tilstrekkelig. En forutsetning for dette er at det åpnes for tredjepartsadgang i distribusjonsanleggene for LNG som alt er bygget og vil bli bygget.

Dersom det skulle være behov for utdypende kommentarer i sakens anledning står vi selvsagt til disposisjon.

Med vennlig hilsen,

Ole Børge Yttredal

Direktør